

TIM 'S JONGERS, DIRECTEUR WIARDI BECKMAN STICHTING

'OVERBRUG DE KLOOF TUSSEN HOOPVOLLEN EN HOOPLOZEN'

Tim 'S Jongers wil graag de kloof overbruggen tussen de beleidsmakers en de ervaringsdeskundigen. 'Tussen zij die erover gaan en zij die het ondergaan.' Hoogopgeleiden zouden op z'n minst een deel van hun macht moeten afstaan aan mensen met ervaringskennis, vindt de directeur van de Wiardi Beckman Stichting.

TEKST RON VAN GELDEREN / BEELD HENRIETTE GUEST / HOLLANDSE HOOGTE

Voor wie?

Huurders in de corporatiesector en de commerciële sector

▶▶ Tim 'S Jongers heeft een ongemakkelijke boodschap voor managers en beleidsmedewerkers: 'Het is bizar dat we ons leven laten bepalen door mensen zonder enige ervaringskennis. Door stichtingsbestuurders die zelden een school van binnen zien, door corporatiedirecteuren die zelden in de slechte stadswijken wonen, door beleidsambtenaren die zelden aan een ziekenhuisbed staan. Waarom hebben we het zo georganiseerd dat mensen zonder verstand van de praktijk fout op fout kunnen maken? Waarom zitten mensen met ervaringskennis zelden aan de tafels waar de beslissingen worden genomen?'

Hij wijst op de grote, ovale vergadertafel waaraan we zitten: 'Het is toch onvoorstelbaar dat aan een dergelijke tafel tien mensen met elkaar hebben besloten dat er zo-

iets als een zelfredzame dakloze bestaat? Dat daardoor jarenlang plannen zijn gemaakt voor een strikt afgebakende groep van 32.000 dakloze mensen, terwijl iedereen uit de praktijk al jaren roept dat de groep in werkelijkheid vele malen groter is? Als destijds op z'n minst enkele dakloze mensen aan tafel hadden gezeten, dan was het waanidee van de zelfredzame dakloze hard weggelachen.'

Met zijn nachtdiensten in de daklozenopvang bekostigde hij rond zijn dertigste een late studie politicologie. Na zijn afstuderen aan de universiteit van Leiden is hij opgeklommen tot posities met 'articulatiemacht', zoals hij dat zelf noemt: 'Als ik me nu ergens druk over maak, wordt er wél naar me geluisterd.' Eerst bij de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, waar hij

advieswerk deed. Nu bij de Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de PVDA. Daar is hij sinds een jaar directeur.

Tim 'S Jongers en zijn GroenLinks-collega schreven een inhoudelijke startnotitie voor de nauwe samenwerking tussen de twee partijen. Ze schrijven nu ook samen met anderen het verkiezingsprogramma, waarmee de PVDA en GroenLinks gezamenlijk deelnemen aan de verkiezingen van de Tweede Kamer. Hij hoopt van harte dat een nieuw kabinet de kloof tussen de systeemwereld en de echte wereld gaat overbruggen. Als insider die eerder outsider was, praat hij nu iedereen onvermoeibaar bij over het belang van ervaringskennis. Het is een belangrijk thema in zijn boek *Beledigende broccoli*, waarvan deze zomer een actuele editie verscheen.

▶ Tim 'S Jongers: 'Als ik me nu ergens druk over maak, wordt er wél naar me geluisterd.'

“ Terwijl kinderen zonder ontbijt naar school gaan, krijgen hun ouders voorlichting over de voordelen van broccoli bij het avondeten. Dat is bevoogdend en zelfs beledigend ”

Je constateert in jouw boek dat de ‘hoopvollen’ en ‘hooplozen’ nauwelijks van elkaars bestaan afweten.

‘De kloof is groot. Ik fietste van het weekend van mijn woning in Den Haag via Transvaal en de Schilderswijk richting binnenstad. Dat zijn echt compleet verschillende werelden. Je ziet het gewoon in alles. Hooploos in gevoel is vaak troosteloos in zicht. Gister was ik op een basisschool in Den Haag-Zuidwest. Als je uit de tram stapt, is het eerste gevoel er één van troosteloosheid. De huizen zien er niet uit, de straten zijn er vuil, het oogt er niet veilig. Je voelt dat de overheid er op een hele grote afstand staat. Men zegt dan: “Maar er is toch veel nieuwbouw gekomen?” Daarin heeft men gelijk. Het is echter functionele nieuwbouw, waarin je de financiële beleidskeuzes terugziet. Mensen met een beetje geld wonen er

niet. Die wonen liever authentiek, bijvoorbeeld in de monumentale lanen in de Haagse binnenstad.

De kloof is zelfs zo groot dat het Sociaal en Cultureel Planbureau sinds begin dit jaar spreekt over Nederland als een klassensamenleving. Een derde van de bevolking kan structureel niet meedoen in de samenleving. Bijna één miljoen Nederlanders leven onder de armoedegrens. De toekomstkansen van kinderen die onder deze omstandigheden opgroeien, zijn aantoonbaar kleiner dan van kinderen aan de goede zijde van de kloof. Eerder sprak men over “verschillen in Nederland”; nu spreekt men van “eigentijdse ongelijkheid”. Verschillen kun je overbruggen, klassen moet je doorbreken. De makers van de *Atlas van afgehaakt Nederland* laten zien ▶

interview

TIM 'S JONGERS, DIRECTEUR WIARDI BECKMAN STICHTING

“ De huizen zien er niet uit, de straten zijn er vuil, het oogt er niet veilig. Je voelt dat de overheid er op een hele grote afstand staat ”

► **vervolg** van pagina 9

hoe mensen met minder kansen maatschappelijk zijn afgehaakt. Het roept bij mij de vraag op: is men afgehaakt of hebben we hen weggeduwd?’

Treft de hoopvollen blaam?

‘Hoogopgeleide, gezonde én tevreden burgers domineren onze samenleving. Ze hebben belachelijk goed voor zichzelf gezorgd. Dat is geen mening, hè? Dat is een nuchtere analyse. Flexibilisering van de arbeidsmarkt is voor mij, hoogopgeleide, iets heel anders dan voor de pakketjesbezorger. Flexibilisering van de woningmarkt is voor mij iets heel anders dan voor de pakketjesbezorger. Vershraling van de toegang tot de zorg is voor mij iets heel anders dan voor de pakketjesbezorger. Dat zijn gewoon feiten. Wij, hoogopgeleiden, hebben met goede salarissen, hypotheek, zorgverzekeringen en pensioenen belachelijk goed voor onszelf gezorgd. Dat is helemaal prima, maar je zou het iedereen gunnen. Met de nadruk op iedereen.’

Het cynische is dat er plots heel veel kan zodra het de middenklasse raakt. Dan kunnen we miljarden investeren en miljarden compenseren. Vanaf het moment dat er in de betere wijk geen juf voor de klas staat, is het onderwijscrisis. Vanaf het moment dat de zorg voor iedereen ontoegankelijk wordt, is het zorgcrisis. Vanaf het moment dat de energieprijzen ook in de portefeuilles van de beter betaalden ingrijpen, is het energiecrisis. Vanaf het moment dat de kinderen van de middenklasse geen woning meer kunnen vinden, is het wooncrisis.’

Hoe komt dat?

‘De hoopvollen hebben geen idee van het leven van de hooplozen. Géén idee! Zij nemen de beslissingen die de leefomstandigheden van de rest van Nederland direct raken. Terwijl kinderen zonder ontbijt naar school gaan, krijgen hun ouders voorlichting over de voordelen van broccoli bij het avondeten. Dat is bevoogdend en zelfs beledigend. Het is illustratief voor de gigantisch grote kloof tussen zij die er over gaan en zij die het ondergaan. Toen ik deelnam aan een overleg waarin werd besproken hoe de leefgewoonten van laaggeschoolde mensen konden worden verbeterd, heb ik de sprekers gevraagd hoe ze het zouden vinden als lager opgeleiden zouden vertellen hoe de hoger opgeleiden hun leven zouden moeten inrichten. Dat zou best gek zijn, beseften ze. Daar hadden ze nog niet eerder bij stilgestaan.’

Ik houd mijn babbeltje over de beledigende broccoli door heel het land. Iedereen herkent dat gewoon. Overal zien ze de segregatie tussen de mensen die het goed hebben, en de mensen die slechter af zijn. Het gaat niet alleen over minder hebben, maar ook over je minder voelen. Overal zijn er wijken die op achterstand staan. We doen er nu al heel lang heel veel aan. Het probleem is dat de hoogopgeleide managers en beleidsmedewerkers wel praten óver de 30% die het slechter heeft getroffen, maar zelden mét.’

Zo somber kan het toch niet zijn?

‘Als je de beleidsmakers de slechte wijken in wilt krijgen, moet je er een zak geld uitstrooien. Dan komen ze vertellen hoe ze de wijk gezonder gaan maken. Dat is cynisch, inderdaad. Je ziet het nu met het Nationale Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Er kan plots heel veel dat eerder in de wijken door stichtingen enzo is nagelaten. Er is in een gebied als Den Haag-Zuidwest gewoon super weinig aan voorzieningen voor bijvoorbeeld jongeren. Zodra ze op een bank gaan zitten, zijn het hangjongeren. Misschien zou je ze eens kunnen vragen wat ze zelf willen in plaats van ze gelijk te veroordelen?’

De sociale, informele relaties zijn een blinde vlek voor beleidsmakers. Als de overheid niet investeert in de sociale infrastructuur in een wijk, dan ontbreken de ontmoetingsplekken waar mensen elkaar kunnen hel-

pen. Vervolgens krijg je dure programma's tegen eenzaamheid, terwijl je eerder het buurthuis hebt gesloten. Er wordt te veel papieren beleid gemaakt. Je hebt het mega-programma *Kansrijke start* voor de eerste 1.000 belangrijke dagen na de geboorte van een kind, terwijl de kinderopvang voor dit kind niet gratis wordt gemaakt. Je hebt het programma *Nu niet zwanger*, terwijl de anticonceptie niet in de basisverzekering wordt opgenomen.

Het past in de “monoprobleemcultuur” van de hoopvollen. Je hebt een probleem, logt in bij een digitaal loket, krijgt een hulpverlener, kiest samen voor een oplossing en dan is het wachten op het volgende probleem. Als je vaardig genoeg bent in het afgeven van je signalen, vind je in deze “monoprobleemcultuur” je weg. Als je behoort tot de 2,5 miljoen laaggeletterde, digitaal minder vaardige mensen, dan loop je onherroepelijk vast.’

Zijn de huidige beslissers en beleidsmakers bij machte de omslag te maken?

‘Laten we eerst vaststellen dat de hoopvollen aan zet zijn. Na al hun verhalen wat de hooplozen moeten doen, wordt het tijd dat ze vertellen wat zij zélf gaan doen. Het toeslagenschandaal en de slecht afgehandelde gasschade zijn slechts twee aansprekende voorbeelden van verkeerd beleid. De mensen die aan de knoppen draaien, zeggen nu dat ze het gaan oplossen. Ik zet daar mijn vraagtekens bij. Zijn dezelfde mensen die de afgelopen decennia de menselijke maat uit het oog hebben verloren, nu de mensen die de menselijke maat terugbrengen? Ik hoop het van harte, maar ik geloof het niet.’

“ Waarom zitten mensen met ervaringskennis zelden aan de tafels waar de beslissingen worden genomen? ”

Tim 'S Jongers

Tim 'S Jongers (1981) is geboren in Vlaanderen. Hij ging al jong van de ene naar de andere slecht betaalde baan in onder andere de horeca. Tot hij rond zijn dertigste begon aan een studie politico-logie aan de universiteit van Antwerpen en vervolgens in Leiden in de bestuurskunde afstudeerde. Zijn academische titel opent deuren die voor-

heen gesloten waren. Hij werkte als senior adviseur bij de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) en is sinds september 2022 directeur van de Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de PVDA. Hij werkte mee aan de verhalenbundel *Gezichten van een onzeker bestaan* en schreef het boek *Beledigende broccoli*. Ook

publiceert hij regelmatig op online platform De Correspondent. Zijn inzichten komen deels voort uit een rotjeugd. Daarover wil hij weinig kwijt: 'Vragen over mijn jonge jaren leiden al snel tot een armoedepeepshow. Er zijn genoeg mensen die zielige verhaaltjes kunnen vertellen en ik ben er toevallig één van.'

Het zou gek zijn als we zeggen: "We laten het over aan de mensen die er een rommel-tje van hebben gemaakt." Als ik dadelijk hier naar buiten stap en door iemand omver word gereden, dan wil ik ook niet dat ik word verpleegd door de veroorzaker van het ongeluk. Als ik in een zaal vol ambtenaren vertel over het belang van ervaringskennis volgt altijd de vraag hoe dat in de praktijk kan worden gebracht. Mijn antwoord? "In deze zaal met een gezamenlijk inkomen van een half miljoen per maand vragen jullie mij naar de oplossingen die jullie horen te bedenken. Als jullie geen oplossingen kunnen bedenken, dan hebben we een gigantisch probleem."

Wat ik het failliet vind van de publieke zaak, is dat medewerkers zijn vergeten waartoe de publieke zaak op aarde is. Je merkt het in de slogans die worden gehanteerd: "We

gaan de burger centraal zetten, we gaan de patiënt centraal zetten, we gaan de bewoner centraal zetten, we gaan de gebruiker centraal zetten?!" Die hoorde toch altijd al centraal te staan? Organisaties moeten gewoon terug naar de kern. De kern van wat corporaties doen, is bijvoorbeeld dat iemand fijn kan wonen, toch? De neiging bestaat het allemaal heel complex op te zetten met veel managementlagen, waardoor de kern steeds verder uit zicht raakt, waarna je met vijftien collega's een dure training "domeinoverstijgend, integraal samenwerken" moet volgen om weer nabij de kern te komen. Dat lijkt me de verkeerde weg.

Ik denk dat het om te beginnen verstandig zou zijn een maatschappelijke dienstplicht voor beleidsmedewerkers in te voeren. Het zou goed zijn als ze voorafgaande aan hun

nieuwe baan eerst drie maanden in de praktijk gaan werken. Met mensen praten, bouwen aan een netwerk, weten wat er werkelijk speelt. Ik ken een vrouw die na jaren op het ministerie van Volksgezondheid de overstap heeft gemaakt naar de wijkverpleging. Zij zegt nu: "Wat ik al die jaren op het ministerie deed, had geen enkele raakvlak met de praktijk."

Door ervaringskennis ontstaat een beter beleid?

'Daar ben ik van overtuigd. Het nieuwe, landelijk actieplan *Eerst een thuis* is een goed voorbeeld van beleid dat stoelt op de ervaringskennis van mensen. Ik mocht bij de aftrap iets vertellen over het belang van ervaringskennis en ben enthousiast hoe het is uitgekapt. Eindelijk ligt er een plan tegen dakloosheid waaraan ervaringsdeskundigen hebben meegewerkt. Dat is een goed voorbeeld hoe het anders kan. Een ander voorbeeld is het nieuwe traineeprogramma van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Daar werken nu ruim 30 *street-wise* ambtenaren met veel levenservaring, die in het verleden zouden zijn afgevallen in de traditionele selectieprocedures, waarin een gymnasiumopleiding en een cum laude afgeronde studie leidend zijn.

Ook andere medewerkers zouden meer ruimte moeten krijgen om hun levenservaring in te zetten. Want dat alle beleidsmedewerkers hoogopgeleid zijn, wil niet zeggen dat sommigen geen ellende hebben gekend. Deze "spreidstandburgers" hebben het gevoel dat ze met hun voeten in twee werelden staan. Aan de ene kant zijn ze succesvol in het systeem, aan de andere kant dragen ze een verleden mee dat totaal afwijkt van hun eenzijdige werkomgeving. Het zou goed zijn als organisaties hun afwijkende levenservaring ten goede gaan gebruiken.

Overigens is mijn denken ook wel opgeschoven. Waar ik tot voor kort dacht dat de hoopvollen alleen tegenover de hooplozen staan, zie ik nu dat de hoopvollen het ook onderling niet zo goed op orde hebben. Je kunt geen adviesrapport of beleidsrapport van de overheid openslaan waarin niet 200 keer het woord "samenwerking" voorkomt. Hoe ver zijn we afgedegen dat we trainingsprogramma's nodig hebben om te leren samenwerken? Het zou goed zijn als we dichterbij elkaar komen te staan.' ◀